

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ กระแสการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และการคมนาคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม มีการจัดระเบียบทางสังคมกลายเป็นสังคมโลกและระบบเศรษฐกิจสากลโลก ที่ประเทศต่างเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเตรียมคุณภาพประชากร จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับระบบการศึกษาที่ผ่านมา ถือได้ว่ายังไม่มี ความเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นประเทศไทยจึงไม่สามารถก้าวทันนานาประเทศได้ จึงจำเป็นต้อง ปรับปรุงการศึกษา โดยการปฏิรูปการศึกษาที่เริ่มจากการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาที่มุ่ง กระจายอำนาจการตัดสินใจด้านการบริหารและการจัดการศึกษาให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ได้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด (อัมพวัน ภัทรลิขิต, 2547 หน้า 1)

ซึ่งปัจจุบันปัญหาทางการศึกษาไทยยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ นับจากที่ได้มีการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านหลักสูตร การสอน เทคโนโลยี การศึกษา และการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ยังมีอีกหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง และต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ต้องรับการเปลี่ยนแปลงและต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพเพื่อให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเชื่อมโยงไปสู่การ ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้วยวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ด้วยการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใหม่ การ พัฒนาครูพันธุ์ใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ และการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553 หน้า 13) รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทาง

การศึกษา ที่พบว่า มีสถานศึกษาจำนวนมากไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิด วิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง คุณธรรม จริยธรรม ในด้านครู คณาจารย์ พบว่า มีปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดี และใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ ในด้านการบริหารจัดการ พบว่า ยังไม่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทั้งสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรส่วนท้องถิ่น ตามเป้าหมาย รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, พ.ศ.2552 หน้า 2)

ตามหลักการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับครูและผู้เรียนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการบริหารแล้ว จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีศักยภาพในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) และสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based society) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพการจัดการศึกษาในรอบการปฏิรูปครั้งแรกที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษาย่อมประสบกับการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการด้านต่างๆ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะผลักดันให้วิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองเป็นจริงและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติย่อมต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานของผลการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมาของท่านในแต่ละสถานศึกษา และข้อมูลในภาพรวมของประเทศเพื่อศึกษา คัดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ฯลฯ ที่จะนำไปสู่การวางแผนการบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553 หน้า 13-14)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่งในสถานศึกษา และจังหวัด แตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ในการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้บริหารนำความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นไปบริหารสถานศึกษาให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 โดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหา ดังนี้

1.1 หลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การบริหารทิศทางการเปลี่ยนแปลง
2. การพัฒนาความสามารถของบุคลากร
3. การปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์กร
4. การพัฒนาความพร้อมขององค์กร

1.2 ทัศนคติ อันหมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด หรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และพร้อมจะแสดงพฤติกรรมออกมา ดังกล่าวจึงได้นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

2. ประชากร

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จำนวน 93 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาคือ

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

3.1.1 ระดับการศึกษา จำแนกเป็น

- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

3.1.2 ตำแหน่งในสถานศึกษา จำแนกเป็น

- รองผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.3 จังหวัด จำแนกเป็น

- ตาก
- สุโขทัย

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

หลักการบริหารการเปลี่ยนแปลง จำแนกเป็น

3.2.1 การการบริหารทิศทางการเปลี่ยนแปลง

3.2.2 การพัฒนาความสามารถของบุคลากร

3.2.3 การปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์กร

3.2.4 การพัฒนาความพร้อมขององค์กร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การบริหารหรือการจัดการกับเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือลักษณะที่ต่างไปจากเดิมอย่างมีระบบตามที่ได้จัดทำไว้ โดยให้มีความสอดคล้อง และสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1.1 การบริหารทิศทางการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การกำหนดทิศทางการทำงานที่หลากหลายในการปฏิบัติซึ่งมีความชัดเจน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษาร่วมกัน โดยอาศัยการเรียนรู้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ ซึ่งอาจจะต้องศึกษาข้อมูลสารสนเทศการทำงานต่างสถานศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.2 การพัฒนาความสามารถของบุคลากร หมายถึง การส่งเสริม การพัฒนา การฝึกอบรม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเอง และเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานทางด้านเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ สร้างนวัตกรรมขึ้นมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

1.3 การปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์กร หมายถึง การส่งเสริม การสนับสนุน การเปิดโอกาส และการพัฒนาทักษะทางด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยการเรียนรู้งานที่อยู่นอกเหนือจากงานประจำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจจะต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร ด้วยวิธีการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ อีกทั้งการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบ ยึดมั่นในคุณธรรมและศรัทธาในแนวทางการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาความพร้อมขององค์กร หมายถึง การส่งเสริม การสนับสนุน การปรับปรุง การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว สะดวกรวดเร็ว ถูกต้องตามกฎระเบียบ และนโยบายของสถานศึกษา อีกทั้งการนำแนวคิด การสร้างวิธีการใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การประเมินความก้าวหน้า การปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม

2. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนหรือหน่วยงานการศึกษาของรัฐที่อยู่ในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดตากซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจำแนกเป็น รองผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา

4. ทักษะคนดี หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด หรือความเชื่อ ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา ในที่นี้หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษา